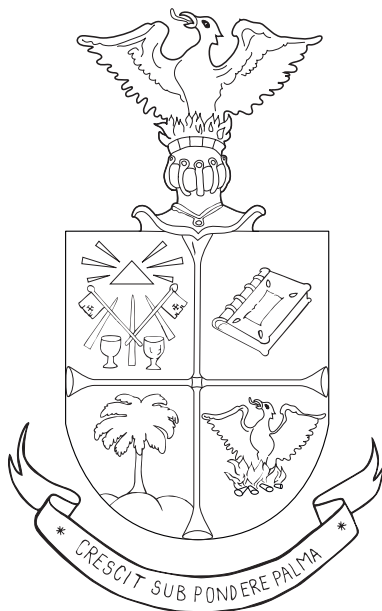

Glossa Iuridica

X. évfolyam, 4. szám

Tematikus szám

A cigányság helyzete Magyarországon és Európában 50 év múlva

Budapest, 2023

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Patrocinium Kiadó

SZERKESZTŐBIZOTTSÁGI ELNÖK:

Miskolczi Bodnár Péter

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Antalóczy Péter, Birher Nándor, Bónis Péter, Böcskei Elvira, Bruhács János,
Csáki-Hatalovics Gyula, Cservák Csaba, Czine Ágnes, Dobrocsi Szilvia,
Domokos Andrea, Homicskó Árpád Olivér, Jakab Éva, Köbel Szilvia,
Kukorelli István, Kun Attila, Liviu Radu, Manzinger Krisztián,
Miskolczi Bodnár Péter, Móré Sándor, Osztovits András, Pulay Gyula,
Rixer Ádám, Erik Stenpien, Stipta István, Szabó Imre, Szabó Zsolt,
Szalma József, Szuchy Róbert, Tamás András, Tóth András,
Tóth J. Zoltán, Törő Csaba Attila, Trócsányi László, Udvary Sándor

FŐSZERKESZTŐ:

Rixer Ádám

FŐSZERKESZTŐ-HELYETTESEK:

Homicskó Árpád Olivér, Szuchy Róbert, Udvary Sándor

SZERKESZTŐK:

Boóc Ádám, Cservák Csaba, Domokos Andrea, Stipta István

E SZÁM SZERKESZTŐI:

Móré Sándor, Rixer Ádám

ISSN 2064-6887

Valamennyi tanulmány és a teljes lapszám a Károli Gáspár Református Egyetem pályázatán nyertes, A cigányság helyzete Magyarországon és Európában 50 év múlva című, 2022 és 2024 között a Lőrincz Lajos Közjogi Kutatóműhely szervezésében zajló kutatás keretében valósult meg.

Kiadja

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Miskolczi Bodnár Péter, dékán

valamint

Patrocinium Kiadó

Felelős kiadó: Hegedűs Botond László, ügyvezető

REFORMÁTUS CIGÁNYMISSZIÓ ÉS FELZÁRKÓZÁSI PROGRAMOK

EPERJESI TAMÁS – DEZSŐ ATTILA

felzárkózási osztályvezető (RSZ) – kommunikációs munkatárs (RSZ)

Absztrakt

A tanulmány bemutatja a Magyarországi Református Egyház két belső jogi személye, a Református Szeretetszolgálat és a Magyarországi Református Egyház ernyője alatt működő felzárkózási intézményeket és szolgálatokat. Ezek a Biztos Kezdet Gyerekházak a 0–3 év közötti gyerekek és családjaik számára, a Tanodák a többnyire hátrányos helyzetű általános iskolásoknak, a Cigány Szakkollégiumok az egyetemi hallgatók számára, a gyülekezetek lelkeségi támogatásáért felelős Országos Református Cigánymisszió, és a hátrányos helyzetű térségekben komplex fejlesztést célzó Felzárkózó Települések program.

Kulcsszavak: Magyarországi Református Egyház, cigánymisszió, Református Szeretetszolgálat

ROMA MISSION AND INCLUSION PROGRAMS OF THE REFORMED CHURCH

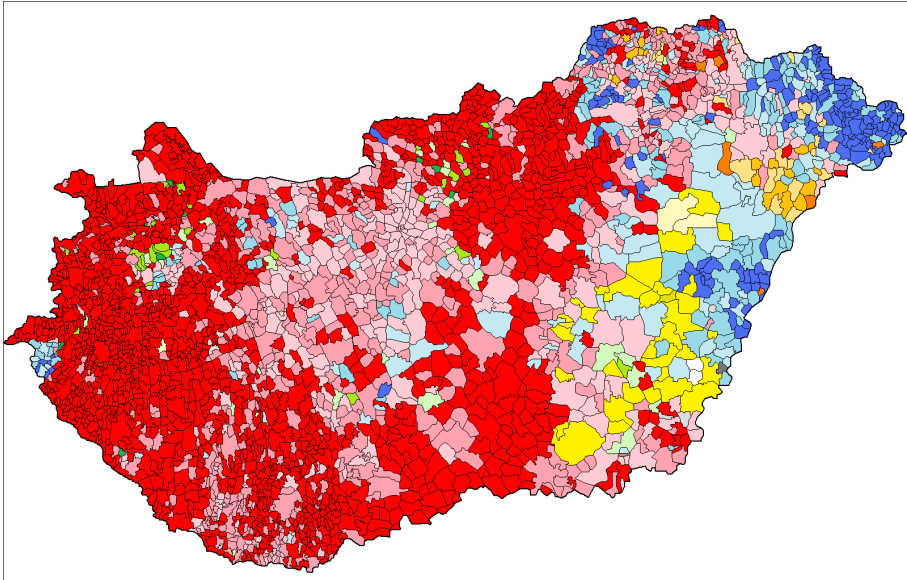
Abstract

The study presents the social inclusion institutions and services operating under the umbrella of the two internal legal entities of the Reformed Church in Hungary: the Hungarian Reformed Church Aid and the Diaconia of the Reformed Church in Hungary. These are the Safe Start Children's Houses for kids between age 0–3 and their families, Afterschool Programs for mostly disadvantaged primary school students, Special Roma Colleges for university students, the National Reformed Roma Mission, which is responsible for the spiritual support of the congregations, and the Catching Up Settlements program, which aims at complex development in disadvantaged areas.

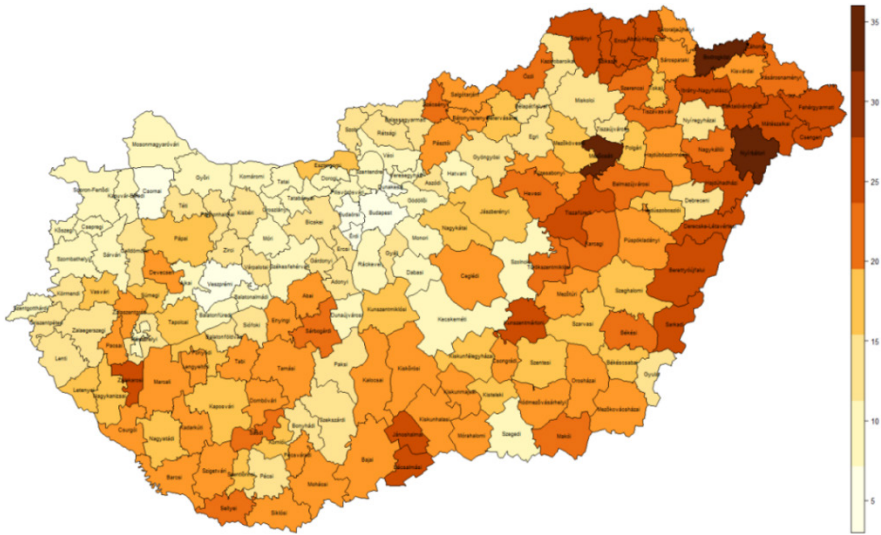
Keywords: Reformed Church in Hungary, Gypsy mission, Hungarian Reformed Church Aid

1. Az elesettek és kiszolgáltatottak közötti szolgálat

A Magyarországi Református Egyház gyülekezeteinek elhelyezkedése (1. ábra) és hazánk hátrányos helyzetű területei (2. ábra), illetve a roma/cigány népesség lokációja (3. ábra) szoros átfedésben vannak egymással, amely tény megerősíti abbéli elhívásunkat, hogy a peremen élők, az elesettek és kiszolgáltatottak közötti szolgálat nem lehetőség számunkra, hanem feladat.

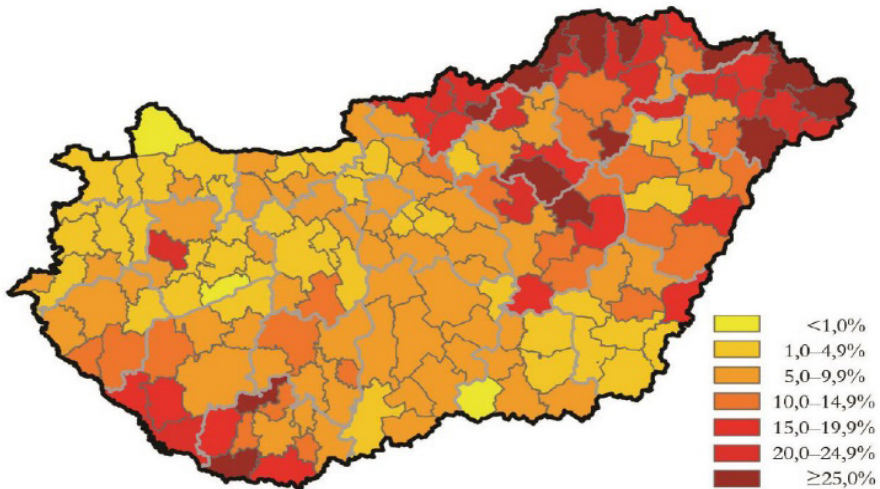

1. ábra: Sötétkék színnel a református többségű települések (a szerzők saját szerkesztése)

2. ábra: Jövedelmi szegénységi arány kistérségi bontásban (%), KSH, 2011. (a szerzők saját szerkesztése)

A roma népesség aránya a járásokban a DE-felmérés (2010–13) alapján

Forrás: Péntes János - Tátrai Patrik - Pásztor István Zoltán, Területi Statisztika, 2018. január

3. ábra: A roma népesség aránya a járásokban a DE-felmérés (2010-2013) alapján

A nagy múltú református oktatás rendszere folyamatosan bővülő intézményhálózattal rendelkezik (a kisgyermekkortól a felnőttkorig: bölcsőde, óvoda, általános iskola, középiskola, egyetem), melyeket olyan hátránykompenzáló szolgáltatások egészítenek ki, mint a Biztos Kezdet Gyerekházak, a Tanodák, illetve a Cigány Szakkollégiumok. Ezt a hálót egészíti ki, illetve támogatja át-fogó módon a Magyarországi Református Egyház csaknem 1200 gyülekezete, a 2019-ben indult Felzárkózó Települések program és a Református Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény.

A Református Szeretetszolgálat (mint a Magyarországi Református Egyház belső egyházi jogi személye) fenntartásában hat Biztos Kezdet Gyerekház, tizenhárom Tanoda és két Cigány Szakkollégium működik, de ebbe a szervezeti keretbe tartozik az Országos Református Cigánymisszió is, míg a Felzárkózó Települések programot a Magyar Református Szeretetszolgálati Alapítvány működteti (2. ábra).

4. ábra: A Magyarországi Református Egyház intézményi rendszere – saját szerkesztés

2. A felzárkózást segítő református intézmények

2.1. Biztos Kezdet Gyerekházak

A Biztos Kezdet Gyerekház célja a szociokulturális hátrányokkal küzdő gyermekek egészséges fejlődésének biztosítását támogató, fejlődési lemaradását

kompenzáló, a szülői kompetenciákat erősítő, a szülő és az óvodába még nem járó gyermek számára együttesen nyújtott társadalmi felzárkózást segítő prevenciószolgáltatás biztosítása. A szolgáltatást a gyermek születésétől kezdve a kötelező óvodai nevelésének megkezdéséig, de legkésőbb annak az évnek augusztus 31-ig veheti igénybe a család, amelyben harmadik életévét betölti.

A Biztos Kezdet Gyerekház a gyermek sikeres óvodai beilleszkedése, valamint a gyermek és a család sikeres társadalmi integrációja érdekében együttműködik különösen a család- és gyermekjóléti szolgálattal, a család- és gyermekjóléti központtal, a védőnői szolgálattal, az óvodával, a helyben elérhető egyéb, a gyermekek és a gyermekes családok számára szolgáltatást nyújtó intézménnyel, valamint szükség esetén a gyermekvédelmi jelzőrendszer egyéb tagjaival.

Az intézmény biztosítja a felnőttek és gyerekek fogadására alkalmas fogadóhelyiséget, játszósobát, csoportsobát, illetve a személyes higiéné biztosításának elősegítése érdekében a mosógéppel felszerelt fürdőszobát. A szolgáltatást igénybe vevők használhatják a gyerekház teakonyháját is, valamint az internet használat is elérhető számukra. A gyerekek a játszósobában pihenhetnek, aludhatnak is.

A Református Szeretetszolgálat fenntartásában működő Biztos Kezdet Gyerekházak:

- Almáskert Biztos Kezdet Gyerekház – Mohács,
- Szitakötő Biztos Kezdet Gyerekház – Bódvalenke,
- Tündérkert Biztos Kezdet Gyerekház – Bánréve,
- Menedék Gyerekház – Bódvaszilas,
- Biztos Kezdet Gyerekház – Sellye,
- Csillagvár Gyerekház – Mezőcsokonya.

2.2. Tanodák

A tanoda általános iskolai vagy középfokú iskolai tanulmányait végző (elsősorban rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő vagy hátrányos helyzetű, vagy halmozottan hátrányos helyzetű) gyermekek és fiatal felnőttek számára nyújt segítséget. A tanoda önkéntesen vehető igénybe, társadalmi felzárkózást segítő, a személyiségfejlődés egészét szem előtt tartó, prevenciószolgáltatás, amely a kötelező tanórai és egyéb foglalkozásokon való részvétellel idején kívül, valamint a tanítási szünetekben segíti elő a szociokulturális hátrányok kompenzálását, a tanulmányok folytatását, a társadalomba való sikeres beilleszkedést, az életpálya-tervezést és a szabadidő hasznos eltöltését.

A tanoda a szolgáltatásait a helyi sajátosságokra és a gyermekek egyéni szükségleteire építve, a szülők bevonásával, a gyermek nevelési-oktatási intézményével, a család- és gyermekjóléti szolgálattal, a család- és gyermekjóléti központtal, a helyben elérhető egyéb, az érintett korosztály számára szolgáltatást nyújtó intézménnyel, valamint szükség esetén a gyermekvédelmi jelzőrendszer egyéb tagjával együttműködve biztosítja.

A tanoda célja a gyermek vagy fiatal felnőtt tanulásának segítése, a továbbtanulás, pályaválasztás és életpálya-építés elősegítése. Szabadidős programok szervezésével is segíti a hasznos időtöltést.

A program a szolgáltatást igénybe vevő gyerek és fiatal családját is igyekszik elérni, bevonni a közösségi programokba.

A szolgáltatás igénybevétele térítésmentes.

A Református Szeretetszolgálat fenntartásában működő Tanodák:

- Hódos Tanoda – Nagyhódos,
- Ében Tanoda – Nagyharsány,
- Piliscsabai Tanoda,
- Pilisvörösvári Fecskefészek Tanoda,
- Szendrői Mustármag Tanoda,
- Szatmárcsekei Tanoda,
- Sellyei Tanoda,
- Okányi Tanoda,
- Komádi Tanoda,
- Kiszekeresi Tanoda,
- Hajnalcsillag Tanoda – Kecskemét,
- Bölcs Salamon Tanoda – Jánd,
- Biharkeresztesi Napkelet Tanoda.

2.3. *Cigány Szakkollégiumok*

A Magyarországi Református Egyház két református cigány szakkollégiuma Budapesten és Debrecenben kb. hatvan egyetemista és főiskolás diákot, többségében roma fiatalot támogat tanulmányaikban. Az intézmények fókuszában a keresztyén cigány értelmiség képzése áll, melyet ösztöndíj, kollégiumi szállás, mentorprogram, szakmai képzések, hitéleti programok és lelkipáterrel való foglalkozás, gyakornoki program, szabadidős programok és önkéntesség segít. A szakkollégiumok fontosnak tartják, hogy minden hallgatót közösségben, de mégis egyénre szabott módon támogassanak a tanulmányaiknak megfelelően. A családból általában először kilépő fiatalok olyan közösséget találhatnak itt,

melyben érezhetik a személyes törődést, támogatást a megváltozó egyetemista életvitel kialakításához.

A Református Szeretetszolgálat fenntartásában működő Cigány Szakkollégiumok:

- Wáli István Református Cigány Szakkollégium – Debrecen,
- Budapesti Református Cigány Szakkollégium.

3. A felzárkózást segítő lelkiség

3.1. Országos Református Cigánymisszió

Az Országos Református Cigánymisszió 2013 óta segíti a Magyarországi Református Egyház gyülekezeteinek cigányok közötti szolgálatát, melynek alapját az egyház Zsinata által 2013 tavaszán elfogadott cigánymissziós koncepció jelenti.

A református gyülekezetek támogatása érdekében a Cigánymisszió keresztyén közösségfejlesztő munkatársképzést szervez olyan szolgálók számára, akik a lelkipásztor segítői lehetnek a missziós munkában, a roma közösségek hatékonyabb elérésében.

Fontosnak tartjuk a református lelkipásztorok közvetlen támogatását is, számukra évente akkreditált továbbképzést szervezünk egy adott témában. A szakmai műhelymunka nem csak hasznosítható elméleti és gyakorlati tudást ad, de megerősíti és kiszélesíti a lelkészek együttműködési hálózatát.

A következő lelkészgeneráció képzése kulcsfontosságú számunkra: a Károli Gáspár Református Egyetem negyedéves teológus-lelkész szakos hallgatói minden évben cigány közösségeket, intézményeket, missziós munkát végző gyülekezeteket látogatnak meg egy tanulmányút keretein belül.

Az országban található református gyülekezetek közötti kapcsolatok megerősítését a Nemzetközi Roma Naphoz (április 8.) kapcsolódó imanapok és egy egész hétvégén át tartó konferenciák segítik. Ezeken az eseményeken a közös dicsőítés, az imaközösség, Isten igéjének tanulmányozása, a bizonyágtételek és a jó gyakorlatok megosztása mind központi szerepet játszanak.

A roma kultúrára az *Aranyhíd cigány vers- és prózamonddó versennyel* hívjuk fel a figyelmet, hangsúlyozva, hogy a roma költők-írók művei szerves részét képezik a magyar irodalmi kánonnak.

Az augusztus 2-i emléknaphoz kapcsolódóan fejet hajtunk a holokauszt cigány áldozatai előtt és közösen imádkozunk a népcsoportok közötti falak leomlásáért. Az interetnikus feszültségek mérséklése érdekében *Kiengesztelődési szemináriumokat* szervezünk, ahol egy-egy magyarországi közösségben,

romák és nem romák kérhetnek bocsánatot egymástól az elkövetett bűnökért, és tehetik le fájdalmaikat Krisztus keresztségébe.

A Svájci Protestáns Egyházak Segélyszervezete (a továbbiakban: HEKS) támogatásával a gyülekezetekben tanoda-jellegű programokat, a református iskolákban inklúziós intézményfejlesztést valósítunk meg. Szintén a HEKS támogatja szemléletformálást célzó projektjeinket, melyek közé tartoznak a cigányságot érintő témákat egy-egy terület szakértőjével vagy képviselőjével feldolgozó online beszélgetéseink az *aRoma podcast* keretein belül, illetve a *Halld meg a hangom!* projekt, ahol fiatalok a rap és a slam műfaján keresztül fejezhetik ki Istenhez tartozásukat.

3.2. Felzárkózó Települések Program

Felzárkózó települések elnevezéssel 2019 nyarán indult el az a hosszú távú kormányzati program, amely a következő években a legnehezebb helyzetben lévő településeket kívánja segíteni. A Magyar Református Szeretetszolgálat jelenleg 33 településen van jelen. A programban résztvevő 300 település kiválasztására a KSH-val együttműködésben a legalacsonyabb komplex mutató alapján került sor. A településeken összesen 270 ezer ember él. A lakosság iskolai végzettsége és foglalkoztatottsági rátája alacsony, a komfort nélküli lakások aránya meghaladja az országos átlagot.

A program a Belügyminisztérium és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat szakmai irányítása alatt, felzárkózási programok megvalósítása terén nagy tapasztalattal rendelkező karitatív, egyházi és civil szervezetek koordinálásával és a településeken működő önkormányzatok, közintézmények, civil, egyházi, gazdasági szereplők bevonásával valósul meg. A Magyar Református Szeretetszolgálat szociális fejlesztési tevékenységei során kiemelt figyelmet fordít a program megvalósításakor arra, hogy településenként egyedi szükségletfelmérésre és igényekre alapozott programokat és szolgáltatásokat biztosítson.

Hisszük és valljuk, hogy szolgálatunk hála Jézus váltságáldozatáért, melyet embertársaink hasznára és Isten dicsőségére végzünk, szem előtt tartva Pál apostol szavait: „Itt már nincs többé görög és zsidó, körülmetéltség és körülmetéletlenség, barbár és szkíta, szolga és szabad, hanem minden és mindenkiben Krisztus.” (Kol 3,11. RÚF)